

1943

LAIKMETIS

Nr. 34

1943. g.
20. augustā

R.M. 0,30

Kad dēli kaņā

J. Miesiņa uzp.

KAS PAR VĒLU, TAS VAIRS NELĪDZ

Tas bija 1918. gadā vienā no lielākajām Sibīrijas pilsētām Jekaterinburgā boļševiku varas sākumā. Pilsētā un apgabalā valdīja neiedomājams terors, jo balto fronte nebija pārāk tālu un par katru lielāku neveiksmi frontē boļševiki atriebās pavisam nevainīgiem cilvēkiem, noslepkavojot apcietinātos un cietumā samestos ķīlniekus no turīgākām pilsoņu aprindām.

Kādā dienā čekas agenti veda pa ielu tikko apcietinātu ļoti bagātu zeltraktuvju un vairāku fabriku īpašnieku N. Arestētais pāniskās bailēs turpat uz ielas savas mājas priekšā metās ceļos un vajmanādams kļiedza: „Nemiet visas manas fabrikas, manu mantu un naudu, atstājiet man tikai dzīvību!” Pavadoņi — čekas agenti — tikai zobojās par N. bailēm un rāva to uz priekšu čekas mītnes virzienā.

Vēlāk ar šo N. man iznāca sastapties diezgan savādos apstākļos. Drīz pēc N. apcietināšanas, sakarā ar balto frontes tuvošanos, pilsētā notika pretboļševiku apvērsums un starp citiem ķīlniekiem arī N. atsvabināja no apcietinājuma.

Sakarā ar pilsētas atbrīvošanu un par godu kādas ārvalsts iebraukušam pārstāvim sarīkotajā mielastā notika arī ziedojumu vākšana baltās frontes cīnītāju atbalstīšanai. Nejausi man uzmanību saistīja divu netālu no manis sēdošo mielasta dalībnieku saruna. Jaunākais no viņiem pārmeta vecākajam skopumu, jo tas bija lūdzis klātesošos izmainīt viņam jau tā mazvērtīgās revolūcijas laika naudas 250 rubļu gabalu, jo sikākas naudas viņam ziedošanai neesot klāt.

Ieskatījies ciešāk runātājos, es ar izbrīnu vecākajā no viņiem pazinu kādreiz čekistu apcietināto N., kas boļševikiem bija gatavs atdot visas savas bagātības pret kailo dzīvību. Kad nu Augstākais likteņu lēmējs viņam šo dzīvību bija dāvinājis, turklāt vēl ar visām bagātībām, N. bija zēl ziedot atbrīvošanas armijai pat tādu niecīgu summiņu kā mazvērtīgu 250 rubļu zīmi.

Kad, nenosaucot neviena vārda, es šo gadījumu aprakstīju turienes presē un sašutuma pilns jautāju, ko gan šādi N. ir darījis un dara, lai kaut par vienu minūti tuvinātu tās brīvības saules lēktu, pēc kā, kā sliktstošais pēc gaisa, visvairāk slāpst paši N., tad otrā dienā manā stābā minētais rūpnieks ieradās ar 20.000 rubļu lielu ziedojumu. Vēlāk tomēr noskaidrojās, ka N. šo summu nebija ziedojis no sevis vien, kaut gan varēja ziedot arī daudzkārt vairāk, bet pēc N. iniciatīvas minētos 20.000 bija saziedojuši vairāki rūpnieki un namīpašnieki un viņu starpā arī pats N.

Pēc nepilna gada balto fronte sabruka pa daļai arī tāpēc, ka to šādi N. maz atbalstīja, un Jekaterinburga atkal pārgāja boļševiku rokās. Droši vien N. tad pazaudēja ne tikai savas bagātības, bet arī dzīvību.

Minētais epizods no manas agrākās pretboļševiku cīņas laikiem man dažu labu reizi nāk prātā, saduroties ar dzīves īstenību arī tagadējo lielo cīņu un pārvērtību laikmetā, vērojot, cik ātri viens otrs ir aizmirsis baigā gada pārdzīvojumus un toreizējo gatavību ziedot visu, lai tikai kļūtu atkal brīvs no boļševisma žņaugiem.

Lūk, mans kādreizējais darba biedrs, labi zināms, ka tikai brīnums manā 1941. gada 14. jūnija naktī izglāba no čekas nagiem

Latviešu $\{\}$ brīvprātīgo leģiona ģenerālinspektoru Rūdolfu Bangerski Liekvaicijas Vadonis iecēlis par $\{\}$ grupenfireru un ieroču $\{\}$ ģenerālleitnantu.

un drošas nāves, jādama, rūpēs par manu labklājību, plašākā sabiedrībā izsakās: „Vai tad nu viņš savos gados nevarētu labāk mierīgi dzīvot savā lauku īpašumā, nekā atkal iestāties kara dienestā un uzņemties tādu atbildības pilnu uzdevumu, kur sagaidāms katrā ziņā daudz vairāk nepatīksmju nekā priekal! Pareizi, draugs mīlais, vairāk nemiera un rūpju nekā prieka, bet es neesmu aizmirsis, ka baigajā gadā, kad man visas cilvēka tiesības bija atņemtas, es trīs ceturtdaļas sava atlikušā mūža biju gatavs atdot, lai atkal šīs tiesības atgūtu, lai kaut vienu nakti mierīgi varētu gulēt nebaudoties, ka rīta gaismu vairs neredzēšu.

Tāpat man seno notikumu Sibīrijā atgādina viena otra bijušā kaņavira klusēšana uz manu aicinājumu iestāties leģionā vai arī atbildes, ka nekādā ziņā nevarot sekot aicinājumam, jo, lūk, ja viņš iestātos dienestā, tad iešot bojā viņa pāris desmit bišu saimes, ko nekādā ziņā nevarot pielaišt, jeb arī, ka viņš kā darbvedis, noliktavas pārzinis, revidents u. t. t. nodarbināts uzņēmumos, kas neapšaubāmi bez viņa varot izputēt, un tāpēc viņš ieskaitāms pilnīgi neaizstājamo darbinieku kategorijā. Gadās arī tādi brīnumi kā neaizstājami aizstājēji resp. kandidāti dažādiem amatiem, kas jau nu arī nekādā ziņā nevar savus kandidāta posteņus pamest, lai stātos jauno leģionāru apmācītāju rindās, kaut gan viņi vēl pirms boļševiku ienākšanas bija armijā un tāpēc ar vēl svaigām militārām zināšanām būtu leģiona vienībām tik noderīgi. Ir dažs labs arī tāds, kas stāv malā no lielo notikumu gaitas, sak', gan jau redzēs, kā izdevīgāk iekārto-

ties. Pie aizmārsīgo kategorijas jāpieskaita arī tie, kas ražīga darba vietā totālā kara atbakstīšanai nodarbojas ar spekulāciju un, gribēdami saraust bagātības, cērt nost to zaru, uz kuŗa paši sēž. Frontes stiprums, kas lielā mērā atkarīgs arī no kārtīgas saimniecības aizmugurē, ir tas zars, uz kuŗa mēs visi sēžam, kas mums visiem dod iespēju dzīvot, turklāt dzīvot daudz labvēlīgākos apstākļos nekā dažas citas tautas dzīvo.

Paldies Dievam, ka šo aizmārsīgo, vienaldzīgo un „gudro politiķu” procents nav pārāk liels, ka latvju tautas vairākumā atmiņā vēl dzīvs baigais gads, un ka veselīgais instinkts un skaidrais prāts tai ir rādījis pareizo ceļu. Veselīgais instinkts bija tas, kas neviena neaicināts pulcināja kopā labākos latvju dēlus pašā austrumu kara sākumā partizānu cīņai, veselīgais instinkts, pastiprināts ar prāta secinājumiem, vēlāk radīja daudzus brīvprātīgo bataljonus frontē un beidzot leģionu. Pareiza stāvokļa izpratne liek arī zemkopim druvā un amatniekam darbnīcā no rīta līdz vakaram pašai ziedīgā darbā liet sviedrus, lai tikai palīdzētu tiem, kas frontē sarga viņa mieru un drošību. Bet tiem tautiešiem, kas nav ne karsti, ne auksti, kas kā gudri nogaidītāji stāv malā un noskatās, es, atgādinot kādreizējo notikumu ar lielrūpnieku N., gribu teikt: „Neaizmīratiet vienu patiesību — kas nāk par vēlu, tas lietu vairs nevar labot!”

R. Bangerski

LIELĀ TANKU KAUJA

Sīkstums, ar kādu boļševiki cīnās, prasīja lielāko pretsparu un izskaidro milzīgo, līdz šim vēl nepiedzīvoto, materiālu patēriņu. Kājnieki un bruņumašīnas cīnoties laužas uz priekšu, dienu un nakti nepārtraukti dārd šāvienu un sprādzīņu trokšņi, kam pievienojas miglas metēju kaucieni un nepārtrauktā lidmašīnu rūkopa.

Kaut kur pašā priekšā atrodas sestā rota, ko meklējam. Beidzot esam atraduši ceļu turp. Bet šis ceļš ir ienaidriekam labi redzams, un visapkārt mums dejo granātsprādzīņu saceltie zemes fontāni. Mašīna joņo un kratās pa granātbedrēm. Ieraugām smago auto, kas šķērsām apstājies uz ceļa. Mēs apturam, lai tā aizsegā apskatītu karti. Milzīgs brikāķis, un smagās mašīnas paliekas uzlido gaisā. Divdesmit metrus no mums kādā sāncelē iegriežas smagi piekrauti degvielu rati. Atskan sprādzieni, un rati jau liesmās. Braucējs un tā palīgs nolēc un meklē aizsegu kartupeļu laukā.

Nepārtraukti dārd granātu sprādzīņu troksnis starp sešām vai septiņām mājām, kur, raibajos maskēšanās tērpos gērbušies, šurp turp skraida mūsu vīri. Mēs iebraucam aizsegā aiz pirmās mājas un skatāmies apkārt. Taisni ielas pretējā pusē kāds

Nepārtrauktā ķēdē vācu tanki dodas uz priekšu pāri paugurainam apvidum, salaužot ceļā katru pretestību.

„St. H.” uzp.

„Tigeris”, gaidot ienaidnieku.

Serla uzp.

mūsu prettanku lielgabala sašauts boļševiku tanks pēdējiem spēkiem mēģina tikt projām. Pēkšņi tam pielec klāt kāds un-teršturmfirers, piestiprina mīnu un norauj aizdedzinātāju. Kļūme? Tanka apkalpe vēl šauj. Arī motors strādā tālāk. Tagad atveras torņa lūka, un kāds no mūsējiem tai pašā brīdī met rokas granātu. Kāds cits uzrāpjas uz tanka, no kuŗa vēl vienmēr skan šāvienu. Te beidzot no tā izlien kāds boļševiks. Kaili noskūtā galva tam noplūdusi asinīm un nokvēpusi dūmos. // grenadieris paceļ karabīnu ar uzsprastu durkli. Boļševiks grib to atvairīt, bet grenadierja dūriens ir ātrāks. Ātri benzīnu

šurp! Un tad tanks deg, līdz municija sāk eksplodēt. Ripojošais cietoksnis ir vairs tikai liesmojoša dzelzu kaudze.

Tikai tagad mēs uzzinām, ka patiesi esam nokļuvuši pie sestās rotas. Pie tās rotas, kas priekš divi dienām bez artilērijas sagatavošanas ieņēma pirmos ierakumus un bunkurus un dažas stundas vēlāk nolīdzināja prettanku grāvi pārbraukšanai. Dienu un nakti rota ir cīņā. Daļa vīru ar patšautenēm un rokas granātām ienaidnieka ierakumu priekšā gaida boļševiku bruņņu mašīnas. Varbūt dažas no tām tie varēs likvidēt, bet pārējās laikam izlauzīsies šēd ēku grupai, kur, vīriem jaunos kaujas līdzekļus izdalījis, tās gaida rotas komandieris. Par panākumiem viņš nešaubās. Ir apsolīta arī tanku palīdzība. Lai tikai boļševiki nāk!

Kaŗa ziņotājs Dr. Hermans Šrams
(Hermann Schramm).

Pēc lielās tanku kaujas... Tā viņi nāca un padēvās.
//PK kaŗa ziņotāja Grēnera uzp.

Cīnītāju sejas

Pārliecinošāk par ikvienu aprakstu runā pašu cīnītāju sejas, kurās neizdzēšanas zīmes ar bargas uguns blāzmām ievilcis kaŗa dievs. Lūk, jaunā kaŗavīra vaibstos mēs nemaldīgi lasām: „Deviņi pērkoni, kas lā atkal bija par katstu ciņas dienu! Viss godam veikts, būs laba oma atpūtā.”

¶¶ PK kaŗa ziņotāja Friča (Fritsch — Atl.) uzņēmums.

Ko stāsta šī seja? Nīknas ciņas laikā, kad kaukdamas granātas Ortas telpā jauc kopā debesis ar zemi, ņret-tanku lielgabala apkalpes vadītājs sauc: „Municiju!” Ap viņu jau izveidojusies ienaidnieka tanku kapsēta.

PK kaŗa ziņotāja Hermana (Hermann - Sch.) uzņēmums.

Vai tuvojas ienaidnieks? Sasprindzinātais cīnītāja skats Murmanskas kaujas laukos šajā brīdī redz un jūt tikai boļševiku nodomus. Neskaitāmos izlūku gājienos cīnītāja seja ieguvusi tēraudaino apņēmību un bezbailības izpausmi.

PK kaŗa ziņotāja Teobalda (Theobald - Wb.) uzņēmums.

No galvas līdz kājām maskojies. Dodoties bīstamā izlūku gājiēnā, cīnītājs savu seju padarījis neredzamu. Neko ienaidnieks nepamanīs — kaŗavīrs, pielāgojies savam ciņu apvidum, drosmīgi veiks bīstamo kaujas uzdevumu.

PK kaŗa ziņotāja Teobalda (Theobald - Wb.) uzņēmums.

Hamburga

SKAISTĀ HANZAS PILSĒTA

No visām Hanzas pilsētām par ievērojamāko izvērtusies Hamburga, kas izpelnījies „pasaules vārtu” apzīmējumu. Pēdējā laikā šī skaistā pilsēta bija angļu un amerikāņu gaisa uzbrukuma mērķis.

Kā brīvā Hanzas pilsēta Hamburga ir viens no ievērojamākajiem pasaules tirdzniecības centriem. Tā izcēlusies bagātā apvidū, ūdeņu aizsprostu vietā. Par to vēl tagad liecina kanāli un 370 tilti. Senatnes īpatnības laika skrejā, piemērojoties jaunajiem apstākļiem, gan lielā mērā izzudušas. Nav vairs veco, pārāk tumšo un šauru iecirkņu: tai vietā redzamas jaunas ielas un stalti, gaiši nami.

Hamburga nekad nav bijusi valdnieku mitekļis, tāpēc tur velti meklēsim viņu pi-

lis. Vēstures gaitā viņu iedzīvotāju skaits pieaudzis līdz 3 miljoniem. Izdevīgais stāvoklis Elbes lejas galā padarīja pilsētu par vienu no ievērojamākajiem pasaules tirdzniecības centriem. Tuvojoties tai no jūras puses, redzami vienīgi neskaitāmo visu valstu kuģi. Krastā paceļas varenās noliktavas. Šaj pasaules ostā valda burzmaina rosība. Seit izkrauj visu zemju ražojumus, turklāt daudzi no tiem domāti tālākam transportam. Seit apgrozās miljardiem lielas vērtības. Nezinātājs tikai nobrīnās, kā šos neaptveramos preču daudzumus var kārtīgi nogādāt istajā vietā. Un tomēr viss norit pēc plāna. Neapnikst dienām ilgi stāvēt krastā un šo rosmi novērot.

Vēl priekš 1866. gada Hamburgai nebija ostas baseinu. Viss radies 40—50 gadu laikā. Hamburgas osta izbūvēta saskaņā ar vismodernākām prasībām. Visi šie izgrozāmie tilti, slūžas, peldošie krāni un bagāri, elevatori u. t. t. rada varenu darba simfoniju. Osta sadalās daudzos atsevišķos baseinos jeb preču ostās. Osta aizvien vairāk bija jāpaplašina. Tikko pabeidza kādas jaunas ierīces būvi, te jau tā atkal izrādījās par nepietiekami plašu. Tā Hamburgas osta nemitīgi veidojās visā savas pastāvēšanas laikā.

Pa pilsētas vidu tek Alstere, Elbes pieteka. Iekšpilsētā tā paplašinās, kļūstot par lielu baseinu, kur notiek dzīva buru un motorlaivu satiksme. Piekrastē atrodas t. s. „Jungfernstieg”, kur hamburgieši labprāt mēdz pastaigāties. Šī pilsētas daļa cēlusies 1842. gada ugunsgrēka vietā.

Hamburga ir vairāk nekā 1000 gadu veca. Tās vēsture ir pārmaiņām bagāta. Tā piedzīvojusi dažu labu, smagu triecienu, bet vienmēr atkal par jaunu uzplaukusi.

Viduslaikos tā bija bagāta un varena Hanzas locekle. Savā laikā Napoleons to bargi piemeklēja.

Viņas spožākais laikmets bija no 1870. līdz 1914. gadam, bet bēdīgākie gadi no 1918. līdz 1933. gadam. Kad Hitlers bija pārņēmis valsts varu, Hamburgai sākās jauns uzplaukums. Ipaši aizīmējams 1888. gada 19. oktobris, kas Hamburgu iekļāva Vācijas valstī un tās ostu izsludināja par brīvostu.

Pie ostas pieder arī St. Pauli pazīstamais izpriecu rajons, kur mēdz izklaidēties īpaši jūmieki. Tur dažreiz iet diezgan raibi. Tomēr īsti hamburgieši atrodami citur. Tiem tādas trakulības netiek, lai gan svešiniekam labprāt parāda šo pilsētas daļu. Paši tie labāk klusu pasēdēs ar draugiem kādā ierastā lokālā. Visumā hamburgieši ir attāpīgi, apveltīti spridzīgu humoru. Jau

Kāds Hamburgas vecpilsētas gleznains stūrītis ar savām Hanzas laikmetam raksturīgajām celtnēm. „Landesbildstelle Hansa” uzp.

pati viņu izloksne, ko svešinieks ne ikreiz pareizi saprot, ir visai īpatnēja ar saviem paķarbiem un reizē sulīgiem izteicieniem. Kuņģos aizvien slēpjas savs kodols. Hamburgietis aizvien saglabā mieru. Būdam vārds skops, tas nepatīksmju gadījumos tikai zīmīgi parausta plecus.

Hamburgā atrodam daudz mākslas pieminekļu. Vērts apmeklēt tās muzejus. Netrūkst arī dabas skaistuma. Pazīstamas atpūtas vietas ir Hagenbeka (Hagenbeck) zooloģiskais dārzs, Blankensē u. c.

Hamburgai aizvien bijuši sakari arī ar austrumiem. Tā tas bija visos gadsimtos un arī tagad. Pēc kara arī šai ziņā gaidāms vēl lielāks uzplaukums.

Hamburgas rātsnams — viena no pilsētas skaistākajām celtnēm.

LIELAIS ZIEMEĻNIEKS

Knut Hamsun

6/6-43.

Preses kongresam Vīnē šīs vasaras jūnijā kā sevišķs pārsteigums bija lielā norveģu rakstnieka Knuta Hamsuna ierašanās. Lai gan 84 gadus vecs, rakstnieks ceļojumu no savas dzimtenes veica lidmašīnā. Nolaidies Vīnē, pēc stundas atpūtas viņš jau devās uz kongresa telpām. Lielā žurnālistu saime no daudzām zemēm, arī no Latvijas, ar sasprindzinātu uzmanību vēroja slavēto ziemeļnieku — gandrīz vai milzīga auguma vīru, kas vēl soļoja vingri un galvu nesa augstu, un vispār savās kustībās bija drošs un brīvs. Nedaudz vārdos uzrunājams sanāksmi, viņš visus pārsteidza ar savu spēcīgo balsi. Teikdams, ka viņš esot jau par vecu, lai runātu lielam kongresam, tas nodeva savam pavadonim speciālu rakstu nolasišanai.

Hamsuns savā rakstā vērsās pret Eiropas naidniekiem, aicinādams cīnīties tiklab pret drausmīgo bolševismu, kā arī pret angļu un amerikāņu uzmacību. Jāglāb Eiropas cilvēks, eiropiskā kultūra. Jo sevišķi asus vārdus viņš saka par angļiem. Tādu atziņu viņš guvis savā garajā mūžā.

Latviešu lasītāja publika Hamsunu arvienu piemin kā senu un stipru mīlestību. Viņa brīnšķīgo jaunības mīlas stāstu „Viktorija” iespieda jau 1900. g. Pēc tam pārtulkvoja psiholoģiski dziļo un vietumis satricinošo „Badu”. Tam sekoja ārkārtīgi skaistais dabas un mīlestības tēlojums „Pans” (1906.). Hamsuns bija iemīlēts. Jauno rakstnieku pulkā radās viņam cītīgi mācekļi un sekotāji, sākot ar Jaunsudrabiņu. Citu rakstnieku dievinātājs Valdis Lesiņš, Hamsuna autors, savam dēlam, Hamsuna darbiniekam, deva Knuta vārdu.

Latviski raksturo citus Hamsuna sacerējumus, bet 1917. g. parādījās lielais „Kopotu rakstnieku” romāns 15 biezās sējumos. Ar to lasītājs var lepoties citu lautu priekšā.

Hamsuna cilvēcīgais mūžs ne tikai laimīgi garš, bet arī neparasti raibs un bagāts pieredzējumiem. Kā jau nabadzīga, savu tiesu bezbrūpīga lauku drēbnieka dēls, Knuts agri nodots pie radiem maizē, kur viņam dots daudz darba un sitienu, bet maz maizes un padoma. Izrauties uz brīdi vientu-

libā, vērot apkārtējo dabu un zvaigznes debesu augstumos, viņam bijis lielākais baudījums. Tā bērniībā sācis, Hamsuns visu mūžu mīlēja šad un tad aizbēgt pīnīgā vientulībā un just ap sevi tikai dabu.

Par spīti grūtiem apstākļiem, no mazā Knuta izaug slaidis, skaists gaišmatis, zilām acīm, īsts ziemeļnieks un seno vikingu pēcnieks. Jaunais Knuts, būdams ļaužu barā, nespēj tur nepamanīts iejukt, bet arvienu izceļas kā „jauns dievs”, lietojot kāda viņa jaunības drauga izteicienu.

Jaunais Hamsuns strādā visus darbus, kas vien gadās pa rokai. Viņš ir kurpnieka māceklis, kuģa puika, kalnračis, pat skolotājs un rakstvedis. Viņu dīda nemiera gars, tomēr katrā darbā viņam veicas. Bet nav tas vēl lāga iedzīvojis vienā vietā, jau slepenais urdītājs viņu dzen tālāk pasaulē. Kāda dāma šim staltajam puisim piesola līdzekļus studēšanai par mācītāju. Hamsuns sāk nevaldāmi smieties: viņš un — mācītājs! — tavu izdomu! Tad jau labāk lai dodot viņam to naudu ceļojumam uz Ameriku! Dāma naudu gan nedod, tomēr Hamsuns nokļūst Amerikā.

Nu atkal visādi pieredzējumi un pārdzīvojumi. Redz viņu kā laukstrādnieku, kā zvejnīeku, tramvaja konduktoru, tirgotāja mācekli. Tas izmēģina roku arī rakstīšanā un priekšlasījumos un tad ir atkal Norvēģijā un pēc laika otrreiz Amerikā.

Tā izklaipojis pasauli, Hamsuns sāk sīkstus cīņus par savu rakstnieka eksistenci. Sākumā viņu pavisam neatīst. Hamsuns neatlaižas, cieš īstu badu, bet nepadodas. Šis laiks notēlots romānā „Bads” (1890.). Un ar šo „Badu” Hamsuns uzvar. Sākas rakstnieka slavas ceļš.

Ap to pašu laiku Hamsuns saraksta grāmatu „No modernās Amerikas gara dzīves”. Autors savos spriedumos ir ass, nežēlīgs, tomēr lielmāts taisns. Bagāts ir viņa vērojums. Savus tautiešus viņš brīdina neaizrautes ar amerikānismu. Amerikāni, kā tos raksturo Hamsuns, vispirmā kārtā ir farizeji, liekuļi. Viņu daudzīnāto brīvību gluži apriņķā pūļa vara un nekultūrālā bara morāle, tā ka brīvība paliek gluži tukšs vārds. Amerikā viss pārķāms arī tiesa. Visi domā tikai par ātru peļņu. Viņu rakstniecība, māksla un pārējā gara kultūra ūdeņaina, bez pievīcības. Žurnālistika kalpo tīrgum. visur izlikšanās un mīnīšanās. Mašīnas amerikāni atrāvušas no dabas. Tikai iedomības amerikāņim netrūkst, kā arī sektantiskas māņticības un mazošanās.

Par šo grāmatu Hamsunam daudz uzbruka, no Amerikas pienāca draudu vēstules. Visu to noklausījies, beigās Hamsuns atbildēja: „Un tomēr man bija taisnība!”

Ticis pie vārda, Hamsuns raksta samērā daudz. Savus pārdzīvojumus steidz ielikt romānā „Mistērijas” (1892.). Jau nākamajā gadā tam seko romāni „Redaktors Linģe” un „Jaunā zeme”. Slavenais „Pans” publicēts 1894. g. Tam seko citi darbi. Slavai līdzī nāk nauda. Nu Hamsuns dodas jaunās dēkās — ceļo un laikieni dzīvo Vācijā, Francijā, Dānijā, Somijā, apceļo pat Krieviju Kaukazu un Turciju.

Ap mūža četrdesmitajiem gadiem Hamsuns paliek domīgāks. Iešaujas prātā: vai tikai netuvojas vecums? Un vai visu mūžu tā būs jāklaipo pa pasauli? Vai nemeklēt pastāvīgāku mājas vietu?

Pēc neskaitāmiem pārejošiem mīlas uzliesmojumiem, Hamsuns 1909. g. iepazīstas ar turīgu pilsētnieci, apprecas, tomēr nodzīvo kopā tikai nedaudz gadu. Turpretī

laimīga ir otrreizējā precešanās ar kādu zemnieka atvasi, jaunu aktrisi. Pats šis notikums stipri hamsunisks. Viņš aiziet teātri, kur notiek viņa lugas mēģinājumi, novēro aktrisi, ar to iepazīstas un kā abi iet no teātra mājās, tā aiziet pavisam. Aktrise kā ūdeni iekritusi, lugas izrāde jāatliek.

Hamsuni nopērk lauku mājas. Pats nu liekas zemkopja darbā un patiesi gūst pānākumus. Viņš arī, ecē, sēj un pļauj, bet ar sevišķu prieku liž līdumu. Viņš dzīvo zemnieka dzīvi. Viņa pārliecība nobriest arvienu vairāk: tuvums zemei un bērnu pulciņš ir visas dzīves īstais pamats. Arī Hamsunim rodas dēli un meitas. Tomēr rakstnieks neapklūst. Kad sakrājusies pietiekama vajadzība rakstīt, Hamsuns uz laiku nobēg. Viņš uzceļ turpat noras galā būdu, kur viņu rakstīšanas laikā neviens nedrīkst traucēt, arī mājinieki ne. Aizrāvis rakstīšanā, viņš tur pavada dienas un pat nedēļas. Galdi noklāti neskatāmām zīmītēm. No tām viņš taisa savus darbus. Ieļusmai pastāvot, viņš rakstī daudz stundas no vietas. Un naktī gulēdams, viņš tur gultas tūvumā papīra lokšnes un zīmuli un, līdz ko rodas vajadzība kaut ko atzīmēt, tumsā ņem lapu un raksta. No rīta viņš tās atšifrē.

1917. g. Hamsuns iegūst Nerholmas muižu. Dzīves stils negrozās. Meža malā arī šie tas uzceļ būdu, kur nobēgt. Šai gadā Hamsuns laiž klajā savu romānu „Zemes svētība”. Tā ir slavas dziesma zemniekam, līdumniekam, bērnu tēvam un mātei, mūžīgajai dabai. Pats autors par to saka: „Tā ir smaga grāmata, esmu pie tās strādājis trīs līdz četrus gadus. Es taisni grūbēju, lai tā rada iespaidu ar savu smagumu. Es rakstu par zemniekiem, un tie paliekam ir tādi pasmagi — neiet savās gaitās lēkādami.”

Par šo darbu Hamsunam 1920. g. piešķīra Nobela prēmiju. Ierazdamies līdz ar savu kundzi Stokholmā saņemt godalgu, viņš piedzīvoja tādu cildināšanu un godināšanu, kā laikam neviens cits ārzemnieks. Bet citādi Hamsuns neatzīst jūbiļējas un apsveikumus. Līdz ko tuvojas kāda no viņa goda dienām, tā Hamsuns ir pazudis. Viņš nemīl arī tūristus, kas cenšas iekļūt viņa mājā, pat tuvu paziņu apciemojumus necieš.

„Zemes svētībai” sekoja vairāki citi darbi.

Hamsuns visu savu mūžu ir centies būt brīvs vīrs un paturēt brīvu savu vīra garu, savu vikingu pēcnācēja, savu slaidā un blondā ziemeļnieka garu, neattālināties no dabas, neatsvešināties no lielās dabas reliģijas. Hamsuns vēro dzīvi tās kuplajā dažādībā un arī kā mākslinieks tēlo visu dzīvi, nenoskaidrodams labos cilvēkus no ļaunajiem. Lai plūst dzīves straume arī caur rakstiem, tur rakstnieka uzdevums un arī nozīme. Hamsunam nav kādas „vienas vienīgās augstākās idejas”, jo tādu viņš uzlūkotu kā ierobežošanu un nebrīvību. Un tomēr viņa raksti pūlni daudz nejausām idejām. Dzīve visumā viņam liekas irracionāla. Kā nāk un aiziet ir svētību devējs, ir nelaimi nesējs, to mēs lāga nevaram aptvert. „Mums jāmiļ” saka Hamsuns, „dzīve tās lielajā dažādībā, jāslavina jaunība un spēks, daba un mīlestība, un jāvairās no sastinguma, vecuma un nespēka.”

Dzīvodams astoņdesmit piekto gadu, Hamsuns ir spējis atvairīt no sevis vecumū.

A. G.

Veiksīsim KOPĒJIEM SPĒKIEM!

TOP LATVJU KULTŪRAS ATLANTS.

Tepat jau sešdesmit gadu, kopš esam ēkuši pētīt mūsu tautas seno kultūru, vākt tautas tradīcijas, apzināt un noskaidrot dažādo novadu īpatnības un paražas. Šais sešdesmit gados ir savākts plašs un bagāts materiāls. Latvju tautas dziesmu milzīgais pūrs, plašie teiku, pasaku un ticējumu krājumi, tautas tērpu un arhitektūras materiāli — viss tas liecina, ka rokas klēpi turējuši neesam. Taču tā ir tikai maza daļa no mūsu tautas senās kultūras bagātībām. Daudz vēl veicams dažādās kultūras nozarēs. Bet laiks rit, un jo dienas, jo mazāks kļūst to cilvēku skaits, kas var sniegt ziņas par tautas dzīvi, dzīves apstākļiem, tikumiem un paradumiem vecos laikos. Tāpēc ir jāsteidz ievākt to, kas vēl vācams, lai saglabātu nākamajām paaudzēm ziņas par mūsu tautas kultūru un tās dzījāko būtību. Atseviskiem cilvēkiem vien tas nav pa spēkam. Tā ir kopēja visas tautas lieta, un pašai tautai jānāk palīgā.

Apzinoties šā lielā kopējā darba nepieciešamību un svarīgumu, 1939. g. 18. janvārī Latvijas rakstu un mākslas kamera nodibināja īpašu komisiju ar uzdevumu sastādīt un izdot Latvju kultūras atlantu.

„Latvju kultūras atlantam” — rakstīja komisija — „uzskatāmā veidā jāsniedz ziņas par it visām mūsu tautas senajām dzīves parādībām un nozarēm, paražām, darbiem, darba rīkiem, iedzīves priekšmetiem, apģērbiem, sētām un tūrumiem un jārāda, cik plaši un kādos apmēros tā vai cita sena parādība bijusi izplatīta vai pazīstama mūsu zemē.”

Likās, ka darbs veiksies sekmīgi, jo jau pašā sākumā izdevās piesaistīt pāri par

Vēl šur un tur lauku sētās nav piemirsta mājsaimniecība. Attēlā: Grozu pinējs Ziemeļvidzemē, Lejasciemā.

1000 līdzstrādnieku no gandrīz visiem Latvijas pagastiem. Bet boļševikiem okupējot Latviju, viss lielais pasākums apstājās. Gan pašu atlantu izdevās pievienot Valsts vēsturiskajam muzejam, tādējādi aizkavējot savākto materiālu un dokumentu aizvešanu uz Padomju savienību, taču pats vākšanas un izdošanas darbs apstājās. Tikai vācu armijai ienākot, Latvju kultūras atlanta darbus varēja turpināt, kaut arī ne pilnīgi, jo daudzos pagastos tagad trūkst līdzstrādnieku.

Kvieni, kam rūp mūsu tautas kultūra un kas izprot šīs kultūras nozīmi, tiek aicināts nākt talkā, uzņemties kā goda amatu Latvju kultūras atlanta līdzstrādnieka pienākumus. Kā darbs veicams, to labprāt paskaidros atlanta vadība Vēstures muzejā Rīgas pilī.

Ikvienā novadā vērojamas savas īpatnības darba rīkos un to lietošanā. Pa labi augšā: Sviesta kūlēja Latgalē, apakšā — t. p. Vidzemē.

Senās tradīcijas pārdzīvo paaudzes. Māta trauka rotājums priekš 1000 gadiem maz atšķiras no jaunākos laikos darinātā trauka rotājuma.

D. Aigona stāsts Mēsa Mikus

Nodunēja soli, noklaudzēja āra durvis, iečīkstējās rokturis, un vecā vērpēja pacēla acis no līnu pavediena, kas griezdamies un spurguļodamies, viņas kaisno pirkstu līdzināts, tecēja ratīna spolē. Baltais vilnas lakatiņš ar zaļi sārtajām puķēm bija noslidējis vērpējai uz pleciem. Lakatiņš, likās, bija nokalpojies garus gadus, bārkstis vietām bija pavisam nodilušas, vietām tās bija savēlušās grodos vilnas lēkšķīšos. Pa nelielo četrriņu lodziņu istabā spiedās pievakara saule, krītot tieši uz vērpēju un viņas ratīnu. Ienākot istabā, bija grūti pateikt, kas ir baltāka, vai tikko piespraustā līnu kodaļa, vai vērpējas galva, kas bija pacietīgi noliekusies pār vērpjamo.

Priekšnamā kāds ieklepojās, nodauzīja kājas, un tad ar spēju grūdienu stabas durvis atvērās un pār apdrupušo sliekšni istabā ienāca slaida auguma jauneklis ielāpiem noklātā pūsmēteli, apvalkātu aitādas cepuri galvā un garjiem zābakiem kājās, ar nelielu maisiņu uz muguras.

„Labvakar, māt,” viņš teica un nolika maisiņu pie loga uz balti berztā egļu galda. „Labvakar, dēls labvakar!” klusi ierunājās vērpēja, pagludināja ar apslāpēto pirkstu pāris reizes pavedienu un mitējās mitratīna pamīnu. Spole vēl pāris reizes apgriezās un tad ratīna mierinošā dziesma apklusā. Vērpēja piecēlās.

„Ko labu atnesi?” viņa piegāja pie galda un sāka ar pirkstiem taustīt rupjo brūngano maisa audumu.

„Sādi tādi sikumi — silķes, sērkokciņi, zāvēta gaļa, maizes klaiņi. Plostnieka bode bija tik pilna, ka ne iekšā tikt, tādēļ aizkavējos. Nopirku vēl tev jaunas pastalas,” runāja atnācējs, raisīdams no kakla pelēkus šalli ar zilām svītrām un pogādams valā pūsmētēja brieža raga pogas.

„Paldies, dēls, paldies, bija jau pēdējais laiks. Šitas nolāpītas ielāps uz ielāpa,” viņa pacēla labo kāju mazliet no zarainās dēļu grīdas un rādīja ar roku uz ādu apvērztām, nošķiebtām pastalām, kurū auklas bija ieriesušās biežā pelēkā vilnas zeķē. Tad māte paņēma no galda atvilktnes gēlzi atgriezta maisa aizsejumu, kas bija sa mezglots vairākiem mezgliem, un sāka izkravāt pirkumus. Kamēr viņas roka cēla laukā no maisiņa dažādus brūnā papīrā ietītus sainīšus, viņas acis kavējās pie dēļa.

„Vai tev, Mikin, ar to jēreni šai laikā nāv par karstu? Un mēteļa paduse atkal pušu.”

„Mazliet vairāk sviedrē, bet tas nekas, nākošnedēļ likšu naga cepuri.” Viņš novilkta pūsmēteli, pacēla tā ahašs piederības, un tad teica mātei:

„To tu pa svētdienu sadiegsi.”

„Sadiegšu, dēls sadiegšu, pakar vien vadzi! Oderi arī salāpīšu, tā vienos kankaros.”

Viņš pakāra pūsmēteli un apdīlušo jēreni pie sienas lielā priežu zara vadzi un apsēdās uz mūrīša, noaut zābakus. Izmirkušā zābaku āda bija pielīpusi savalkātiem autiem kā piķis. Kāju āvējs noliecās pū-

lējās šnākdams. Mazo mītni pildīja savalkātu drēbju un deguta smaka. Tai klāt pievienojās iepirkumu un ietināmā papīra smarža, kas atgādināja lauku veikalu un tā pilnos plauktus. Vispēdīgi Miķeļa nāsis iesitās silķu aromats. To jūtot viņam mutē saskrēja siekalas.

„Vai pusdienas tiesu pataupīji?” vaicāja dēls, ar sparū noraudams zābaku un nosviezdams to uz grīdas. „Piemīrcis kā slīkonis.”

„Pataupīju, dēls, kā netaupīšu,” viņa vīterojā, bet kas tad te?” viņa pārsteigta iesaucās, vilkdama laukā no maisa kā pēdējo smalkā baltā papīrā iesainotu un ar raibu valdziņu pārsietu sainīti.

Dēls nočāpstināja pāris reizes lūpas, likās, viņš nevarētu atrast vārdus, ko atbildēt mātei. Tad jaunākja seja kļuva cieta, viņš pacēla acis, un viņa skats sastapās ar mātes skatu.

Konfektes, nopirku kilo.”

„Veselu kilo?” sirmgalve cilāja sainīti. „Vai nu tik daudz vajadzēja,” viņas balsi izskanēja pārmetums.

„Bodnieks bija iesvēris teicās svaigas esot, un tā es paņēmu. Bet, māt, liec galda pusdienu, man šovakar jāiet...”

„Ak iesi gan,” viņa palūkojās atkal cieši uz dēli. Māte zināja, kurp Miķelis ies. Viņa zināja arī, kam pēdējais sainītis pirkts. Viņa saprata visu, bet nekādus pārmetumus negribēja teikt dēlam, tikai piemetināja:

„Labi, Mikin, noliec tos pirkumus skapī un paņem karoti, nesišu ēsmu.”

Dēls atviegloti nopūtās, uzlēca kājās, nometa pelēko vesti un līnu kreklu un, ielējis ūdeni no koka spaiņa zemā toverītī, kas stāvēja istabas kaktā uz koka bluka, noliecās pār to un sāka ar ziepēm un ūdeni trīt kaklu un seju, kas bija brūna ka elkšņu mizās krāsota. Viņš mazgājās, sprauslāja, sita ziepes un šķieda ūdeni, varēja redzēt, ka mazgāšanās sagādā viņam baudu. Tikai tad viņš ķērās pie rupjā līnu dvieļa, kas turpat karājās pie sienas, kad māte, pašķirot durvis pakārto svītrotu grīdsegas audumu, iznēca no otras istabas ar lielu zirņu biežputras bļodu rokā.

„Tu vēl neesi novācis galdu?”

„Aizmīrsu, gribējās nomazgāties. Kā nu edīsi nemazgājies, kā čigāns!” viņš runāja, berzēdams ar dvieļi muskulainās krūtīs un stiegraino kaklu. Brūnie, biezie mati, kas šķīrās labajā pusē taisnā celipā, bija pilni ūdens pilienu, matu gali pat bija gluži slapji.

Māte nolika bļodu galda stūrī un ņēma pati pirkumus, likdama katru savā vietā, ēdamās lietas nesdama priekšnamā, pārējo noglabādama skapī. Galda vidū palika tikai baltā papīrā ietītais sainis ar svītrotu valdziņu.

„Māt, kam tu to atstāji?” teica dēls noslaucījies, sniedzot viņai konfektes, „tās pieder tev!”

„Man?” māte brīnījās. Tik daudz! Es domāju, ka nemi līdzī uz saimnieka pusi.”

„Daudz ved tikai ar vezumu, tās pieder tev, māt un nevienam citam,” teica dēls noteikti. „Nevēlies?”

„Paldies, dēls. Kas nu tā domās!” māte neticīgi murmināja. „Bet sēsties pie maltītes, pusdienu pavisam atdzisusi, — kaut gan ietīnu dvieļi un noliku tavā gultā zem spilvena. Un te būs tīrs krekls,” viņa sniedza dēlam no skapja paņemto savelēto vēso velas gabalu.

Miķelis ātri uzrāva tīro kreklu, ar kāju piestūma galdam tuvāk koka soliņu, izņēma no atvilktnes koka karoti un lieliem nēmieniem sāka tiesāt zirņu biežputru, mērcējot to cūku taukos ar grauzduļiem. Pa tiesība tauku bedrīte bija tikai grauzduļi vien palikuši. Šķidrums viss jau sen bija sesūcies biežputrā.

Māte saudzīgi noglabāja dēla pasniegto sainīti savā gultas pagalvī zem maisa, pačūzināja gultu un tad apsēdās atkal pie ratīna. Tas uzsāka atkal savu vienmuļīgo, iemidzinošo dziesmu. Māte vēpa, taču vairāk viņas acis kavējās pie dēla nekā pie pavediena. Pirksti paši zināja darāmo darbu. Tik daudz bija palicis Mežciema mātei no mūža auklējuma, kā jaunākais dēls. Vīrs bija kritis pasaules kara, vecākais dēls, jūrnīkis, aizgājis bojā ar visu kugi, kas drīz pēc kara uzskreja peldošai mīnai. Vai viņai bija viegli pašai pūlēties un audzināt piecāpīgu puiku? Bet izaudzināja.

„Vai paniņu nav?” vaicāja edējs, kad pirmais izsalkums bija remdināts.

„Nav, šodien nedabūju.”

„Un piena arī nav?”

„Parumbās nebija, šomate iedeva tikai biežpienu par palagu vērpšanu. Pienu nodzerot sīvēni, divām cūkām atskrejuši.”

„Sīvēni...”

„Jā, atskrejuši divi metieni. Iedeva vēl podu līnu, līdz Jāņiem jāsavērpjot. Pati bija varen velīga, iztaujāja, kā man ar veselību, vai kājas nesāpot vai būda zīemu neesot saluši?”

„Tā vēlība būs laikam piena vietā,” teica Miķelis, laizīdams karoti.

„Kas to lai zina dēls, kas lai zina? Tikai man liekas, ka tev ar to Mari nekas neiznāks. Šodien pat viņu sētā pagāja garām, ne labdienu neteikusi. Māte nekas, bet meita uzmetusi kūkumu, tāda kā aušīga, kā lepna. Nezinu dēls, bet tā runā, ka Parumba iegātnos dabūšot Klījānu. Pēdējā laikā tas tur vien lidojot. Arī vakar redzēts šomājā, uzcirties viss melnā kartā kā brūtgāns.”

Edējs krekla piederknē noslaucīja zodu un stīvu skatu raudzījās māte. Viņa pierē ievilkās divas rievās.

„Klijāns?”

„Jā Klījāns, tā saka. Es nezinu, dēls, tev pašam labāk jāzina, tikai man liekas, ka... Ak, tu — kā samezģojās pavediens! Es te, ar tevi runādama, savērpšu kunkulainu dziju.” Un viņa sāka ar pirkstiem naski līdzināt un gludināt pavedienu.

„Tad tu, māt, domā, ka nekas neiznāks?”

BURMA

Kopš Japānas notāšanās ass valstu pusē Austrumāzijas telpas tautu likteņu gaitās iezīmējušās straujas pārmaiņas. Zīmīgākā no tām ir līdz šim angļu un amerikāņu jūgam, vai labākā gadījumā — ietekmei, pārkļauto tautu emancipēšanās. Nacionāls Ķīnas neatkarības proklamēšana iezīmēja pirmo pagrieziena šai virzienā. Tagad proklamēta arī Burmas neatkarība.

Burma eiropiešiem pazīstama arī kā Birma jeb Bēme. Paši burmieši to dēvē par Mranmu, t. i. stipro cilvēku zemi. Šo 604.719 kv. km lielo Aizindijas provinci ar 16 miljoniem iedzīvotāju, kuŗa līdz 1937. gadam ietilpa Britu Indijā, angļi ieguva samērā viegli laikā no 1824. līdz 1886. gadam. Krāšņiem dabas jaukumiem un ievērojamām bagātībām, kā arī senās indiešu kultūras vērtībām pārsātinātā Burma gadu desmitos bija vispasaules tūristu mīļākā zeme.

Lai gan te atrodamas milzu dabas bagātības, no kuŗām pirmajā vietā minami krāsainie metāli, kā varš, alva, zelts un arī akmeņogles un augstas kvalitātes nafta, Burma ir un paliek pirmām kārtām zemkopības zeme. Divi trešdaļas no visiem sējumiem aizņem rīsi. Burma ir viena no svarīgākām rīsu ražotājām pasaulē. Priekš kara tā deva trīsceturtdaļas angļu Indijas rīsu eksporta un piedevām sēzameļu, tēju, palmu cukuru, kokosriekstus, tabaku, kaučuku, dārgmeņus un augstvērtīgo tektonas kokus. Četras piektdaļas Indijas tektona koka nāca no Burmas.

Svarīgais Burmas ceļš (2250 km), ko ieņēnot japāņu armija atgriezta Čangkaišeku no ārpasaules.

Iedzīvotāju vairums ir mongoļoīdu rases birmaņi, kas pretēji indiešiem nav iedalīti kastās. Par birmaņu čaklumu un lielajām izglītības alkām liecina nevien plaši izvērstais skolu tīkls, sava universitāte, bet arī uz senenām tradīcijām izveidojusies rakstniecība. Priekš kara Birmā iznāca 50—60 periodisku izdevumu.

Japānas un Burmas savienības parakstītais līgums liecina, ka abas valstis kā sabiedrotās kara piedalīsies kopējās Lielaustrumāzijas dzīves telpas radīšanā.

V. A.

Burmas meitene nacionālā tērpā, veicot savu pienākumu, ar gonga siltienu alcina skolniekus viņu darbā.

Ik rītus šie mazie burmieši jaivas braucienā priecīgi dodas uz skolu, kas sasniedzama vienīgi pa ūdens ceļu.

Zelta pagoda Burmas galvas pilsētā Rangunā. Šo brīnišķo celtni izpostīja angļi.

„Laikmeta” arch. uzņ.

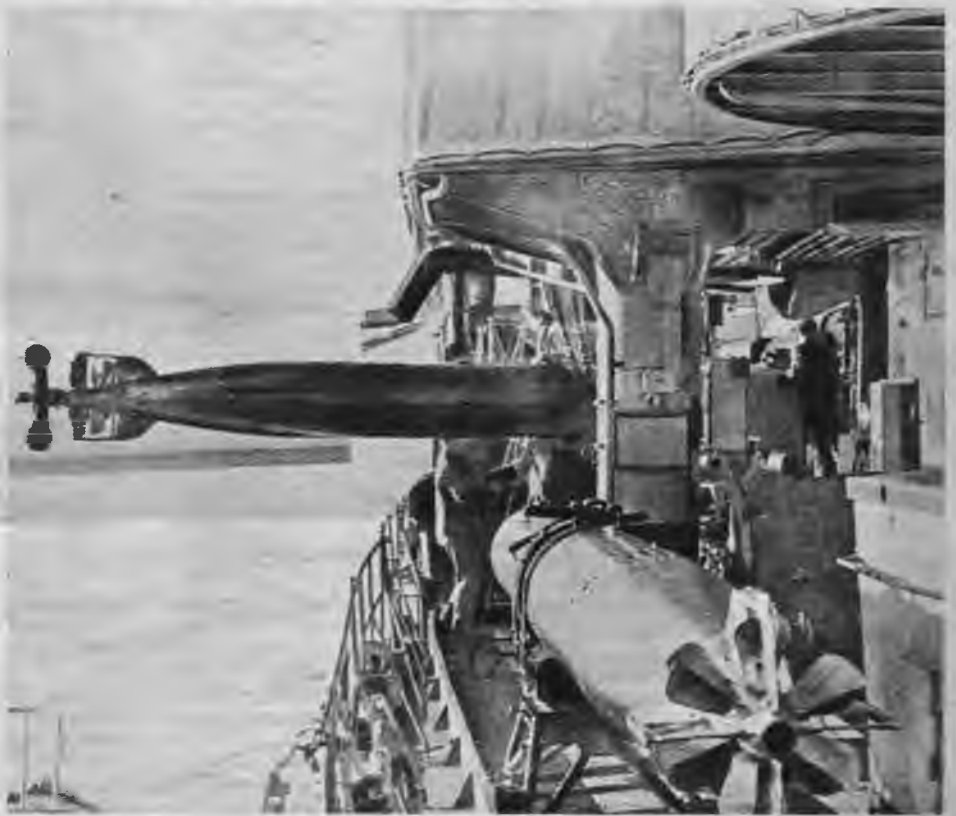
KUGU PARALIZE

Kas ir torpēda, to mūsu laikos zina ikviens. Un zina arī, ka ir jūras torpēdas un gaisa torpēdas. Bet kur radies šī bīstamā ieroča nosaukums, par to reti kāds padomājis.

Vidus jūrā piemājo kāda haizivij radniecīga zivs — t. s. elektriskā raja, kas spēj raidīt līdz 30 voltu spēcīgus elektriskus lādiņus. Kopš seniem laikiem spēņu zvejnieki to dēvē par „torpedo”, t. i. trieku jeb paralīzi, jo zivs elektriskais lādiņš paralizē ikvienu, kas tai jeb kam viņa pieskaņas, mazākus dzīvniekus pat nositot uz vietas. Un kad 19. gs. sākumā izgudroja brīvi peldošas mīnas, tad pēc analogijas ar elektrisko rajū nosauca tās par torpēdām, jo ikviens kuģis, kas ar tām saskārās, tika „paralizēts”. Tā zivs nosaukums kļuva par ikvienas kustīgas mīnas apzīmējumu.

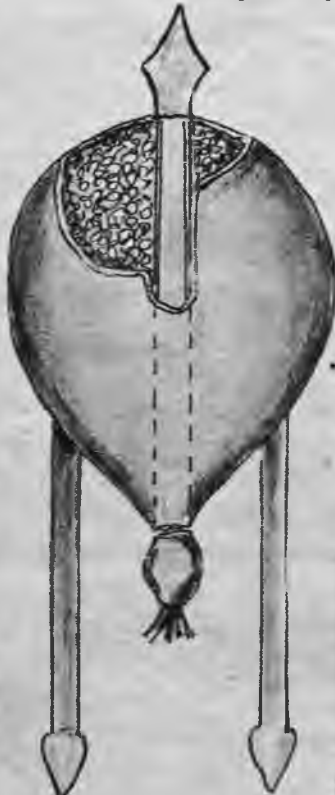
Bet torpēdas ideja ir daudz vecāka. Jau priekš 700 gadiem arābu rakstnieks Hasans Al-Rammahs savā „Nedžm Eddin” — grāmatā par kaļu, starp daudzām citām vētrā liekamām lietām apraksta arī kādu jūras ieroci, ko tas dēvē par „kustīgo un degošo oļu”. Šī brīnumola pagatavojama no prāvas, ar pulveri pildītas čaulas — raķetes, kam vienā galā dzelzs smaile un visapkārt apvalks, kas pildīts ar ātri degošām un grūti nodzēšamām vielām, to starpā zemes eļļu (naftu) un salpētra produktiem. Ja šo olveidīgo daiku, kam pakāpusē piestiprināti 2 stūres kāti, ielaižot ūdenī un pieliekot raķetei uguni, tad tā ar lielu sparū ietriecoties ienaidnieka kuģī un aizdedzinot to. Divi simti gadu vēlāk itālietis Džovanni Fontana apraksta līdzīgu kuģu gremdēšanas ieroci ar raķešu dzinējspēku, kas veidots no koka, ar dzelzs smaili un pildīts ar spridzekļa vielām. Taču praktiskas nozīmes nebija ne Hasana, nedz Fontanas izgudrojumam.

Uz gluži citiem principiem pamatota t. s. kāta torpēda, kas parādījās 1850. gadā. Tas ir neliels spridzekļiem pildīts ķermenis, ko piestiprināja pie gaŗa kāta. Nelielas, ātras laivas, apbruņotas ar kāta torpēdām, piebraucot pie pretinieka kuģa, to

uzspridzināja. Ar labām sekmēm kāta torpēdas lietoja amerikāņu brāļu kaŗā 1860.-65. g., tāpat krievu un turku kaŗā 1877.-78. g.

Pa to laiku austriešu jūras virsnieks J. Lupiss bija uzlabojis jau 1868. g. izgudroto pašgājēju torpēdu un 1872. gadā šī papildinātā torpēda parādījās atklātībā. Vācu flotes vadība, apsvērdama jaunā ieroča lietderību, jau nākamā gadā nodibināja īpašu torpēdu izmēģināšanas komanda, kas kāda jauna kapteinleit-

Modernās torpēdas ir bīstamākais jūras kaŗa ierocis, kas spēj iedragāt visstiprākās kaŗakuģu bruņas

Šādu automatisku torpēdu, kas ar raķetes dzinējspēku slīd pa ūdens virsu, 15. gs. projektēja itālietis Fontana.

19. gs. beigās parādījās t. s. kāta torpēdas. Ar šādām torpēdām apbruņotas nelielas ātras tvaika laivas, piebraucot pretinieka kuģim, to uzspridzināja.

nanta — vēlākā vācu flotes lieladmirāļa A. Tirpica (Tirpitz) — vadībā rosīgi ķērās pie darba. Vairākus gadus ilga mēģinājumi un uzlabojumi, bet kad Tirpīcs savu darbu beidza, torpēda bija kļuvusi par ieroci, kas jūras kauju taktikā pavēra gluži jaunas iespējas.

Savā 75 gadu ilgajā mūžā modernā torpēda no 2 metru gaŗas tērauda „zivs” ir izaugusi par 8 metru gaŗu, slaidu ne-zvēru, kam pretī nevar stāt visstiprākās kuģu bruņas. — s.

Modernās torpēdas priekštece — 13. gs. „kustīgā un degošā ola.”

Kur, ezeri vīzmo...

pilsdrupas (akmens pils celta 1339. g.) sūnainiem laukakmeņu vaļņiem Ludzas ezeru krastos stāsta par asiņainām un nebeidzamām kaujām mežu un purvu ielokos, kur nemitīgi zobenus krustojuši daudzu tautu karapulki, bet visbriesmīgāko postu sējusi krievu ordas. Mainoties kaujām un uzvaras veiksmei, sensenos laikos Ludzas pils atradusies tikai 4 jūdzes no neuzticamās maskaviešu valsts robežām. Nemitīgie kari, taupīšanas un arvien no jauna iedegtie ugunsgrēki Ludzas novada latvieti izkveidzinājuši par pacietības, izturības un latviska sīkstuma paraugu. Ar apbrīnojamu spēku tas vienmēr pratis celties pēc visnīkākajiem austrumu negalsiem gan tālās sendienās, gan šo pašu dienu gājumā, lepi saslēgjis alkātīgā dzīvotgribā un spītā svešām varām.

Pelēcīga, ar zemām ēku rindām, izdegušiem namu graustiem pretī vejas Ludzas pilsētas seja. Atceramies — liels uguns posts pirms nedaudz gadiem gājis pāri vienmēr pieticīgajiem ļaudīm, ar gažām liesmu rīkstēm skardams lielu daļu pilsētas. Nesalaucīts un mošs te tomēr mājā latviešu tikums kā stiprs gara cietoksnis austrumu pierobežā, neredzami celdamies pāri sagrautām pilīm un senlatviešu kapeņēm. Sis latviskais gara spēks daudzo sveštautiešu vidū šē nozīmē to pašu, ko ass zobens kareivja rokās, cīņai celts pret austrumiem. Pacietības un izturības varoņa rakstīta šo ļaužu sejās, un tā dod spožumu visai viņu dzīvei. Ludzā lieka ludzānieši nerunā, ticīgi jaunam briedumam, tie gadu no gada rudzu druvās zibina senlētu sirpjus, cik atļauj spēki, visu pelēcīgo dara krāšņāku un ceļ no jauna. Starp daudzajām Latgales pilsētām Ludzai atšķirīgus vaibstus iezīmē ezeri, kas, vasarīgi vilnidami, pienāk līdz pat mazo ēku pagalmiem un, gulēdami ielokā pilsētai, atļauj tai piekļūt vienīgi no trijām pusēm. Te ludzānietis ved ciemiņu, lai pēc tam kāptu kraujainā pils un dievnama kalnā, justu dziļi un redzētu tālu.

Tāpat kā uz kareivi kaujas laukos, mēs šodien pašāvēģīgi raugāties uz savu tautieti pie austrumu robežām, kas ticīgs un stiprs savai zemei, latviskā gara svaids, iet tūrumā un plauj dienšķo maizi, stingri un nesatricināmi savā tautiskajā stājā.

Andrejs Eglītis.

Ar auglības pārkoniem un rūsas plauksnīšan nos pāri veidrainājam druvām, mūžīgi nemainīgās brieduma krāsas Latvijas tīrumos ievilkdams, atnācis trešais kara rudens. Biezāk nekā visās pagājušās dienās un naktīs mūsu vaigs pievērts austrumiem, kur Eiropa, savām asinīm nepagurdama, dzēš un aplāpē milzīgo pekles ugunsgrēku. Tuvu un tālumā, ticīgo un neticīgo mutēs tagad kā dzirdru zvana mēli bieži dzird noskanam: Dievs, palīdzi karavīram! Sis augstais vēlējums, tik daudz dzirdēts gan druvās, gan plāvās, nemanot paver arī gājēja lūpas, kad to ceļi aizveduši uz vienu no vistālāk izbīdītiem seniem briesmu viļņplaužiem austrumos — Ludzu.

Dzīļā pagātnē sāktās austrumu atvairīšanas cīņas vēl šodien nav norimušas, un pāri pilskalnu graustiem, kas savu vēsturisko misiju jau sen veikuši, šodien ar to pašu cīņas sauksmi kaujās dodas jauni karotāju pulki. Un senās Livonijas ordeņa

No augsta kalna pāri pilsētai vejas boļševiku sakropļotais Dievmātes tēls. (Augšā.)

Nopietna un svinīga Latgales mājuma ceļā uz dievnamu. (Augšā pa labi.)

Mierīgi ezera ūdeni vīz pie Ludzas pilsētas namiem. (Apakšā.)

Lielā NEATLAIDĪBAS PĀRBAUDE

Ausekļa jaunā sportiste M. Rambeka, uzvarot visos skrējienos, izcīnīja trīs meistartitulus. — US sportiste M. Timma viegli uzvarēja augstlēkšanā, bet mēģinājums veikt jaunu rekordu — 1,51 m augstumu — tai neizdevās.

Pēdējiens par sportu, sporta sacīkstēm laukumā mums saistās ar vingriem stāviem, priecīgām sejām, spriego cīņu brīžiem, pārsteigumiem un piedevām sauli vai vismaz jauku laiku, kad sacensību vērotāju skats var patīkami kavēties, kur vien to met. Viss tas, izņemot pēdējo, divi dienas iepriecināja kuplo sporta entuziastu pulku Latvijas meistarsacīkstēs. Šoreiz tās sevišķi intrigēja smago apstākļu dēļ, kādos abas dienas risinājās sacensības: lietū un dubļos, kad piedevām vēl bija jācīnās ar spēcīgu vēju.

Daudzās disciplinās vecmeistariem un rekordistiem bija visai cienīgi konkurenti. Sacīkstes sevišķi iepriecināja ar diezgan augstu caurmēra rezultātu atsevišķās disciplinās. Ticamākos caurmēra sasniegumus sacensību smagajos apstākļos veica kārtslēcēji, šķēpa metēji un neatlaidīgie skrējēji. Lielu interesi radīja 3000 metru skrējieni pāri kavēkļiem un ūdens grāvim, kur kaut viens nepareizi sperts solis pāri šķēršļiem var sagādāt neparedzētu zaudējumu. Lai gan šai vienā no vismodernākajām vieglatlētikas disciplinām mūsu sportistiem pašu zemē maz izdevības vingrināties un sacensties, tieši tanī esam

guvuši vērā ņemamus starptautiskus sasniegumus. Lai atceramies tikai mazā, bet apbrīnojami neatlaidīgā kaprāja Voldemāra Vītola lielo sasniegumu Berlīnes olim-

Lijum šoreiz 1500 m distancē nācās atzīt A. Tirnera pārākumu. — Liepājnieks J. Rītiņš (pirmais no labās) 3000 m skrējienā ar kavēkļiem vislabāk izmanījās tos pārvarēt un uzvarēja pārliecinoši spēcīgajā konkurencē.

piādā! Viņam radušies spējīgi sekotāji. Tādi ir nevien liepājnieks Rītiņš un rīdzinieks Ilgašs, bet arī centīgais jekļavnieks Zvejnieks. Šoreiz savu pārākumu pierādīja slaidais liepājnieks, kas bija nevien izvēlīgākais šķēršļu pārvarēšanā, bet arī ātrākais.

Mūsu šīs disciplīnas labākajam speciālistam V. Vitolam šoreiz nācās apmierināties tikai ar vienu startu un vienu drošu uzvaru 10.000 metru skrējienā, kur viņš pārliecinoši pārspēja abus savus sīkstos konkurentus — E. Tirneru un K. Romanovskī. Bija gan paredzēts, ka Vītols aizstāvēs arī savu otro tradicionālo meistartitulu 5000 metru skrējienā, bet viņš nokavēja startu, un pārliecinošu uzvaru šai sacensībā lietū un vējā izcīnīja centīgais un neatlaidīgais Romanovskis. Vēl kļūmīgāku neveiksmi piedzīvoja rekordists 110 metru barjerskrē-

jiņā U. Šponbergs. Viņam liktenīgs šoreiz bija pēdējais šķērslis. Kritot pār priekšskrējienā, viņš gan iekļuva finālā, bet tad atkal slidenajā skrejceļiņā zaudēja soļu ritmu tieši pēdējās barjēras priekšā, to apskrēja, un tā drošais meistartituls rekordistam pagāja secen.

Šponbergs, diemžēl, nebija vienīgais katus izmiekšķētā skrejceļiņa upuris. Ilgādīgā Latvijas meistare un rekordiste L. Pūce, piedaloties piecīņas sacensībā, kļūmīgi savainoja kāju savā vārigākajā numurā — augstlēkšanā, izstājās no sacensības, bet tomēr izcīnīja divas spožas uzvaras savās speciālākās disciplinās — šķēpa mešanā un lodes grūšanā.

A. M.

Izturīgā cilts

Tā paiet pasaules godība," prāto kāds vecais Rīgas važonis. „Mēs vēl labi atminamies tos laikus, kad iedomīgie šoferi ar savām 6 un 8 cilindru mašīnām mūs padzina no skaisto dārzu un ielu stūpiem, kur vakara klusumā bija patīkami iemest savu „kočiņu" vai uzsist „acīti". Vīpi augsprātīgi škatījās uz važonu nodzītajiem zirdziņiem, jo mums abiem kopā labi, ja bija viens cilindrs. To pašu uzlikām tikai sevišķos gadījumos, šēžot uz karietes bukas kādam laimīgam pārim priekšā.

Istie sirdscilvēki mūs tomēr neaizmīrsa. Pavasaros pa retam kāds nelabojams romantiķis ar savu Dulcineju devās garāka izbraukumā uz Mežaparku vai Āgenskalna priedēm. Parasti mēs tomēr klaiņojām kā zagļiģie zvīrbuļi tuklo baložu barā, brīžiem nokampdami šoferiem kādu brangāku kumosu. Tikai iesvētību un kāzu gadījumos lepņajām mašīnām bieži bija jāpaliek kaunā. Neviens vairs neprasija pēc vīpu sešiem vai astoņiem cilindriem, bet apmierinājās ar manu vienīgo cilindru, kas blakus šmaugajai pātagai epīdēja kā pērmīnēdža izsēdēto svārku dibens.

Tā niknos strīdos ar „taksišu" šoferiem gāja dienas un gadi, līdz beidzot pagāja arī vīpu pasaules godība. Cauri lielgabalu dunoņai un bojāvēiku bēgošo mašīnu putekļu mākoņiem atgriezās mūsu varenības laiks. Tagad mūsu cieņa augsī simtkārtīgi. Ļaudis, ja vien varētu, pēc mums stāvētu rindās, tāpat kā pēc degvīna vai kino biļetēm. Ko gan viens otrs nedarītu, lai iegūtu mūsu labvēlību! Nemaz nevar ticēt, ka šie paši pirms kāda laika ar likumu gāja mums garām un, ja citas izejas nebija, saiguši iesēdās čikstošajā „kulbā", nepārtraukti nurdēdami kaut ko par nāvīgu vilkšanos vai vēža rāpošanu.

Daži no mūsējiem tādēļ nu braukā, degunus gaisā pacēlušī. Viens otrs drūms kā lietaina diena. Tādam labāk netuvoties. Jau pa gabalu vīps ievēlās kā ezis savās adatās un nikni rūc: „Nav brīvs, nē, nav laika, nevar!" Cits, degunu pacēlis, nemaz nevēro, ka vīpu lūdžas mātē ar maziem bērniem vai noguris sirmgalvis.

Kāds prātīgāks važonis stipri sašutis par neapzinīgajiem darba biedriem: „Čigāns arī saka: — Kaut tu lepns paliktu! — Skaidrs, ka tad lauzīs kakti. Un netrūkst arī mūsu vidū tādu, kas ne tikai savas lepības, bet īpaši mantkārības dēļ dabū kārtīgi pa bīksēm. Viens otrs iedomājas, ka viņa kulba dārgāka par Indijas vicekaraļa karieti. Tie braukšanas maksu saēkrūvē tik augstu, it kā čikstošos ritenus gribētu apzeltīt. Netrūkst arī tādu, kas nobrauktos ritrus aplēš pēc papirosu skaita vai „korteliša". — Lūdzu Sportu! Ja ne, nevar. — Diez' ko vēl neprasi! Drīz varbūt kungiem uz bukas būs jāpasniedz lašu maizītes vai Reinas vīns. Tīri kauns, ka tā blamē godīgos amata brāļus! Rīdzinieks to visu redz un labi saprot. Zobus sakodis, ar kofeju kaudzēm kaut kā aizvelkas līdz stacijai un nodomā: „Pagaidiet, putniņi, pēc kara, tad varēsiet atkal zobus kārt vadzīt!"

Kam tāds naidis vajadzīgs? Ja vari samaksāt tarifu, kāp tik iekšā! Tas jau cilvēka dabā, ietkies pēc visa jaunā un labu samaksāt ar ļaunu. Atklāti sakot, mums tagad tik daudz rūpju un darba, ka iedomībai nemaz vairs nebūtu laika. Citi ģimenes cilvēki rūpējas tikai par savu sievu un bērniem, mums turpretim nāk klāt vēl viens ēdējs, kas arī nevar iztikt no salmiem un ūdens. Tad vēl tā kopšana un barošana. Kas nu to visu var izstāstīt! Ja atskrien kumeļš, tad vairs nezinām, kur sākt, kur beigt."

Kāds vecāks vīrs, kas gaļu desmitus pavadījis uz bukas, sūrojas par nepatīkēmēm ar sētniekiem. Tie vīpus nemaz neieredzot. Ja vēl mazie puikas uzraujot: „Lai dzīvo zirgs un zvīrbuļi, tad sētniekam būs darbs", šķiet, ka nabaga ļautiņiem uguns būtu ielaista pakulās. „Skaidrs, ka darba vīpiem netrūkst arī bez mums, bet, ko lai dara, lopinās nav cilvēks."

„Ļaunas mēles palaidušas baumas par mūsu smalkjūtības trūkumu," sūrojas kāds cits. „Daudzi vēl šodien saka: „Lamājas un dzeļ kā fūrmanis". Pēdējais vārds pilnīgi nevietā, jo ar kuponu špabi neviens nevar tā piedzerties, kas jūtu citiem par nastu. Agrāk gan — vienu otru reizīti. Nav jau nu važonem sirdis no koka. Pēc debas esam isti romantiķi, jo naktis pavādām ar mēnesi biežāk kopā nekā ar sievu. Un ziniet, tās vasaras naktis, kad gaisis tik silts un apkārt tāds klusums, ka apstādījumu zālē dzird pat sienāžus čirkstam, tās naktis cilvēku pilnīgi pārvērs. Sirds neiztur un gribot negribot jāizsīt pusstopam „spunde" Pusnaktis klusumā tik patīkami izskan „dzidrā" klunkšķēšana, pārlīstot no pudeles kakla mūsu izkaltušajās rīklēs. Glīti tas nav, ja dzeļ no pudeles un pie tam vienā rāvienā saņem visu saturu iekšā. Bet kas nabaga važonim uz ielas

stūra dos glāzīti? Un bez mēra neviens macīstārs nevar ieturēt mēru.

Aukstajās ziemas naktīs, kad asais ziemelis vai ādu rāva pār acīm, dzīvs cilvēks bez karstā šķidruma nemaz nevarēja izturēt. Citādi deguns sasaltu ragā un otrā rītā nolūztu kā lāstekā."

„Neskatieties tik aizdomīgi uz manu zilo degunu," kautri nosaka kāds padzīvojis važonis, kam seja ļaistās dažādās vaļvīksnes krāsās. „Tas nav tikai no „korteliša" nektara, tur savu tiesu vainīgs šals. Ar to lamāšanos arī nemaz nav tik traki. Ļaudis no oda vienmēr iztāsa ziloni. Pašī saprotat, kā lai nepasaka kādu stingrāku vārdu, kad zirdziņš nodzīts cauri visai pilsētai un braucējs galā negrib ne dzirdēt par norunāto maksu vai arī mēģina pazust kā žids pa Mīķeļiem. Tāpat jāpasaka viens otrs biežāks vārds, ja kāds garāmģājēja pēkšņi uzprasa: „Nu, fūrman, cik maksā?" „Uz kuriem?" prātīgi atprasa. „No bukas līdz astei!" kā ar cirvi nocērt."

„Agrāk kā brīnumā vēras mūsu sievietes," stāsta gados jaunāks važonis, „ja tās uz bukas nomainīja savus vīrus. Pat avīzēs lika no sīki aprakstīja. Kara laikā tas vairs nevienu nepārsteidz. Toreiz mums bija tikai karš ar „taksišu" šoferiem, tagad kaļo tautas, un sievietēm visur jāstājas viriešu vietās."

Spēcīgākie zirgi sen vairs nebraukā pa pilsētas ielām, jo rīdzinieki nav tik smagi kā siens un labība, kas jāizved no Latvijas laukiem. Lopipi visi labprāt dotos plašajās āboliņu pļavās un līdz rudenim aizmirstu Rīgas kartīšu devas. Cilvēks tagad bieži ilgojas pēc glāzes svaiga piena un svaigas lauku maizes ar biezu sviesta kārtu, tāpat arī nodzītais važons zirgs gribētu mesties sulīgā āboliņa laukā un katru vakaru lieliem malķiem iztempt spaiti balta miltu ūdens. Apzinīgākie važoni jau paši labprātīgi devušies laukos. Vīpu atkoptos zirgus nodzītī Rīgas „ādaiņi" rudenī vairs nepazīs. — „Nav viegla mana dzīve," nogurumā plati žāvādamies, domā Rīgā palikušā važons zirgs. „Skatīties cik grībi, vienmēr zem kājām tie paši pelēkie pilsētas akmeņi. Pat nezāle starp tiem nezaugs. Sulīgās apstādījumu zālēs kārdināt kārdina, bet uz to pusi pat skatīties nedrīkst. Lielākie zirgi vismaz pastiepjās un pakampj kāda zemāka liepas zara smaržīgās lapas. Pa retam saimnieks apželojas un svētdienās izved mūs priekšpilsētas pļavās. Tur gan tā zālīte stipri panikusi. Kopš pirmajām pavasara dienām to glāstījušas simtām tikpat izsalkušu zirgu lūpas, tomēr savs kušķītis zaļumu vēl arvien atlec."

Viens no stiprās ormaņu cilts pārtāvējiem, kas, jau 52 gadus sēdēdams uz bukas, pārvadājis simtiem tūkstošiem rīdzinieku.

Viņa aizstāj visus, kas cīnās ironē.

Mīla-krustugunis

Vai divu cilvēku laime īsta un pilnīga var būt tikai tad, ja tā kvēlēta ciešanu krustugunis?

Geniālā režisora Turžanska Bavārijas filmā „Tāda sieviete kā tu” Brigita Horneja doktores Marijas Pretoriusas lomā ar savu atturīgo maigumu un lielajiem mākslīnieciskajiem dotumiem kopā ar Joachimu Gotšalku — Manfredu Tīlu sniedz saistīgu divu cilvēku pārdzīvojumu tēlojumu.

Ļoti interesanti vērot filmas atsevišķās mainīgās fazes, kur drāmaiska dvēsmļa maiaās ar jautrību un veselīgu humoru.

Dzīvās, pārdzīvojumu bagātās scenās filma rāda kādas jaunas meitenes lielo mīlu, kurās nešaubīgo ticību smagi iedragā kāda cita sieviete, kas uz brīdi ar greizsirdību saīnē divu siržu jaukās attiecības.

Kad pēc lielākām pūlēm doktors Manfreds Tīls savaldzina atturīgo Mariju Pretoriusu, sieviešu dievinātais salonlauva, par spīti draugu ietekmei, jūt, ka šoreiz viņa jūtas nopietnas un ka vienīgi jaunā doktore Marija var būt viņa dzīves lielais liktenis.

Šīs spēcīgās jūtas uzveic arī kādas Manfreda agrākās draudzenes jaunās, viltīgos nodomus.

Vēlāk abi jaunie ļaudis atrod nopietnu dzīves jēgu. Skaudrie konflikti un pārdzīvojumi izskan mierīgā laimīgā beigu akordā.

A. R.

V. Turžanska jaunajā filmā: „Tāda sieviete kā tu” lieliskā Brigita Horneja aizrauj skatītājus ar jaunās doktores Marijas Pretoriusas likteņa tēlojumu, kas saistīts ar vīrišķīgo doktoru Manfredu Tīlu, ko tēlo Joachimus Gotšalks.

RADIOFONA PROGRAMMA

SVĒTDIEN, 22. AUGUSTĀ.

5.00 Vācu kar. 6.30 Ziņas latv. v. 6.45 Hamburgas ostas konc. 7.00 Ziņas v. v. Pēc tam: Dienas programma, 7.10 Hamburgas ostas konc. (turp.). 8.00 Rīta mūzika, 8.30 Vingrošana bērniem. 8.45 Ziņas („Landesdienst Ostland”). 9.00 Mūzika (no Kēnigsbergas). 10.00 Ziņas v. v. 10.10 Katoļu dievkalpojums. 11.10 Mazs orķestris konc. 11.30 Politiskā raidāmāina. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. v. 12.30 Ziņas v. v. Pēc tam: Vācu tautas konc. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Ziņas („Landesdienst Ostland”). 14.30 Šķavas, K. Kraujņa raidāmluga bērniem. 15.00 Latviešu mūzika un literatūra. F. Viksne, V. Stūresteps (vijole), O. Uršteins (dekl.), rad. koris T. Kalniņa vadībā un skaņu plates, K. Jēkabsona dežjas. 16.00 Pasts kaņavīriem (no Berlīnes). 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. 17.15 Pasts kaņavīriem (turp.). 18.00 Berlīnes filharmoniku koncerts (no Berlīnes). 19.00 Aktuālītātes. 19.15 Nedēļas atbalss. 19.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 20.00 Ziņas v. v. 20.15 Mazs mīļas epizods. 21.00 Ziņas latv. v. 21.15 Visapkārt mīlai (turp.). 22.00 Ziņas v. v. Pēc tam: Nākošās dienas programma un sporta ziņas. 22.20—24.00 Deju mūzika. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

PIRMDIEN, 23. AUGUSTĀ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. L. Caunīte (koloratūrsoprāns) un G. Kurmis (klav.). 15.30 Mūzika. 16.00 Koncerts I: H. Švertmans (Schwertmann) (klav.), H. Vlašeka (dziesmas) un rad. lielais orķ. J. Mediņa vadībā. 17.15 Koncerts II. 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņaspēks. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais priekšlasījums. 20.15—21.00. Rīga: Kas katram tīk (no Berlīnes). 20.15—21.00. Madona, Kuldīga un Liepāja: Bij man vienas rozēs dēļ, J. Lejiņa komēdija. 21.15 Kas katram tīk (no Berlīnes). 22.15 Sporta ziņas frontei v. v. 22.20 Nākošās dienas programma un sporta ziņas. 22.30 Kla-

vīeru mūzika. Atskaņos H. Švertmans (Schwertmann). 23.15 Deju mūzika (no Hamburgas).

OTRDIEN, 24. AUGUSTĀ.

8.00 Vīru dubultkvartets Tēvija un skaņu plates. 8.30 Mūzika. 11.30 Lolitas brīnumputns, A. Brigaderes pasaku luģa bērniem. 14.30 Mūzika un literatūra. E. Grunte (dziesmas) un K. Dzelde (dekl.) Ziemeļzemes vasara, tēlojums no K. Hamsuna romāna „Pans”. 15.30 Mūzika skaņu platēs. 16.00 Pēcpusdienas mūzika I. 17.15 Pēcpusdienas mūzika II. ACS mandolinu orķestris K. Viksnas vadībā, humors un skaņu plates. 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 Vakara koncerts I. M. Vintere un Ks. Bidīņa, tautisks ansambļis Sidrabene, rad. koris T. Kalniņa vadībā un Rīgas aprinķa pūtēju orķ. J. Rābes vadībā. 21.15 Vakara koncerts II (turp.). 20.20—24.00 Deju mūzika un laika kav. 0.15 Latviešu kaņavīru pusstunda. 0.45 Nobeigums.

TREŠDIEN, 25. AUGUSTĀ.

11.30 61. Darba pārtraukuma koncerts. R. Eriņa un T. Matiss, M. Ivanovs (čells) un radiofona deju kap. A. Kornēliusa vadībā. 14.30 Jautras melodijas un anekdoti. 15.30 Mūzika skaņu platēs. 16.00 Pēcpusdienas mūzika. 17.15 Pastaiga zvēru dārzā. 18.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 19.00 Nedēļas atbalss. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais priekšlasījums. 20.15—21.00 Populārs koncerts (no Vērmanes dārza). 21.15 Slaveni diriģenti un instrumentālisti skaņu platēs. 22.20—24.00 Deju mūzika un laika kav.

CETURTDIEN, 26. AUGUSTĀ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Igaunņu mūzika un literatūra. Z. Simona (Simon) (dziesmas), E. Averson (Aversson) (klav.) un K. Dzelde (dekl.). (Fragments no igauņu nacīnālā epā „Kalevipoegs”). 15.30 Mūzika. 16.00 Dienas darbs ir veikts. H. Luse, L. Rubene (vijole) un rad. koris T. Kalniņa vadībā. 17.15 Radiofona deju kap. A. Kornēliusa vadībā un skaņu plates. 18.30 Vācu kaņavīru stunda.

22. VIII—28. VIII GALVENAIS RAIDĪT. RĪGA, RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 Koncerts. Radiofona lielais orķ., viesdiriģenta H. Vēbera (Weber) vadībā. 21.15 Koncerts II (turp.). 22.20 Deju mūzika un laika kav.

PIEKTDIEN, 27. AUGUSTĀ.

8.00 Vīru sekstets un skaņu plates. 8.30 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Čūķgans, A. Melnalkšņa bērnu luģa pēc Andersena pasakas. 15.30 Mūzika. 16.00 Koncerts I. Koncertmeistars E. Vinerts (vijole) un rad. lielais orķ. prof. J. Mediņa vadībā. 17.15 Koncerts II (turp.). 18.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu aviācija. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Raksti no laikrakstiem. 20.15 Skaņu dzirnavas. 21.15 Mūzikālas pērles. A. Liberte-Rebāne, R. Asions (čells) un J. Millers (klav.). 22.20 Karmemūzika. 23.15 Deju mūzika un laika kav.

SESTDIEN, 28. AUGUSTĀ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Drošsirdīgais bruņinieks, A. Atvara jautra raidāmluga. 15.30 Mūzika. 16.00 Pēcpusdienas mūzika I (no Minchenes). 17.15 Pēcpusdienas mūzika II (no Minchenes). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15—22.00 „Mēs mūzicējam”. V. Borstela (Borstel) (dziesmas), A. Krūmkoks (akordeons), rad. deju kap. A. Kornēliusa vadībā un skaņu plates. 22.20—24.00 Deju mūzika un laika kav.

KATRU DARBDIENU.

5.00 Vācu kaņav. 6.15 Ziņas latv. v. 6.30 Vingrošana. 6.45 Mūzika. 7.00 Ziņas v. v. un konc. 8.00 Mūzika. 9.00 Ziņas v. v. 9.16 „Landesdienst Ostland”. 9.25—11.30 Pārtraukums. 12.15 Ziņas latv. v. 12.30 Ziņas v. v. 12.45 Mūzika. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 „Landesdienst Ostland”. 15.00 Virsp. ziņ. lēns atkārt. un isas ziņas. 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. 18. Aktuālītātes. 20.00 Ziņas v. v. 21.00 Ziņas latv. v. 22.00 Ziņas v. v. 23.00 „Landesdienst Ostland”. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

SKATS PA DIRTS LODZINU

Cilvēks pirti, pirti tikai parādās kā „liljas zieds”.
Iai top viņa mēsal pilkai šķīstais ūdens virsū tiets.
Tā, lūk, maršāls svētais, labais tētiņš, skolotājs un draugs

Izgērbts rādās, cik pēc dabas viņš ir brīnīšķīgi jauks.
Te mums laimējās, jo lodziņš brīdī vaļā pavērts bij, —
pašaulei nu ir tāds jociņš, ka var smiet līdz dienai šijl.
Z. C.

Katram sava nelaipe.

Saukā amerikāņu sabiedrībā runā par noziedzību vairošanos, par ceļojumiem un ceļotāju apzagšanu agrāk un tagad.

„Es esmu daudz ceļojis,” stāsta žurnālists un politiķis Džēms Vrangls, „bet vēl nekad neesmu apzagts. Pārguļot viesnīcā, es vienmēr savu kabatas portfeli nolieku zem spilvena.”

„Jums jau tas ir ērti,” pievienodamies saka bankieris Markuss Lauzēndmekers, „bet ko lai es daru? Es nemaz nevarētu iemigt, ja tik augsta pagalgāja!”

Tur tā nelaime.

Klaburs jautā Dabānam:

„Es nesaprotu, kādēļ tu neapprecēji Klikatīnas jaunkundzi. Viņa taču tev ļoti patīka, vai ne?”

„Patīka gan, bet pret šīm precībām nostājās visa viņas ģimene.”

„Ko nozīmē ģimene? Galvenais taču viņa pati!”

„Viņa jau arī pieder pie tās ģimenes.”

Drošprātis.

Profesors Kolrābis stāsta par zemestrīcēm. Viņš arī pats ir pieredzējis savos ceļojumos.

„Un jums nebija bail profesora kungs?”

„Nē, zeme trīcēja vairāk nekā es!”

Sabojātā romantika.

„Elliņ, ko tu tur tik ilgi dari ārā?”

„Es, māmu, skatos uz mēnesīti.”

„Saki tam mēnesītim, lai kāpj uz sava divriteņa un brauc mājā, bet tu tūlīt nāc gulēt!”

Gudrs priekšlikums.

„Pēcī, ja tu būsi labs dēls un paklausīsi māmiņai, tad pēc atgriešanās no ceļojuma es tev došu vienu marku.”

„Labi, tētiņ!”

Pēc atgriešanās tētiņš jautā:

„Vai tu biji labs un paklausīgs?”

„Zini, tētiņ, dod man tikai pusmarku un par pārējo nerunāsim!”

Slimniece.

Abetiņas kundze ļoti slima. Viņš viņai pastāsta:

„Sorīt atnāca tevi apciemot Grigutiņas kundze. Es viņai teicu, ka ārsti aizliedz tevī traucēt. Viņa nodeva sveicienus un aizgāja.”

„Jā, Grigutiņas kundze...” vāja balsī atsaucas slimniece. „Kāda cepure viņai bija galvā?”

IESPAIDĪGI DRAUDI ELLE.

„Velni tādi, ja jūs nebelgsit šo traci, nu dien aizsūtīšu jūs uz padomju paradīzi!”
(„Lust, Blāti”)

Spekulants.

Mazais Pēterītis mokās ar rēķināšanas uzdevumu. Neiznāk! Un neizdot nesekmīgais darbs tā apnicis, ka viņš iet pie tēva:

„Tētiņ, ja tu man palīdzēsi izrēķināt šo uzdevumu, es tev došu vienu papīrosu!”

„Jā, tas jau būtu ļoti labi samaksāts, bet atzisties, kur tu to papīrosu dabūji? Droši vien panēmi no manas devas?”

„Nē, to es nopelnīju vakar skolā, teikdams priekšā Vilim Bungabūmam.”

DRESORA AR BADA PĀTAGU.

Angļu un amerikāņu īpašniekus apzagājis visu savu sagrābju amerikāņu atumojot angļus pie malas.

„Kādreiz gāju, vecais blēdi. Tu līdz apnikumam ēdi, Tagad mācies kaulus graužt, Pletīcībā laimi jausit!” J. Dr.

Amerikāņu traģēdija.

„Mēs — amerikāņi — nekā nevaram saprast, kāpēc vācieši tā apkaņo židus.”

„Jā, un kad mēs to sapratīsim, tad būs jau par vēlu!”

Laipe.

Kungs ieiet pie friziera noskūties, Meistars izgājis, tāpēc viņu apkalpo mācekļi. Pēc dažām minūtēm kungam jau asiņo vaigs un viņš kliedz:

„Iegriezāt ko? Tā ir cūciba!”

„Nemaz neuztraucieties,” atbild mācekļi. „Jums ir laime iegriezums būtu daudz dziļāks, ja jūs būtu skuvī ar AVO nazi!”

Skolā.

„Punktiņ, ko Kains izdarījis ar savu brāli Ābelu?”

„Viņš to pārdeva vergu tirgotājiem, skolotāja kungs.”

„Nav pareizi. Peciņ, saki tu!”

„Skolotāja kungs Kains nokāva savu brāli Ābelu.”

„Ļoti labi!”

Atšķirība.

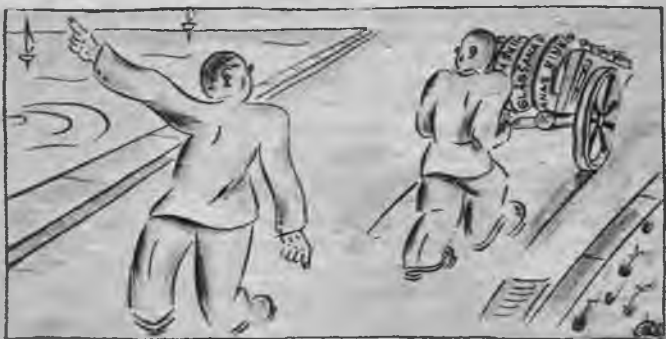
„Vai nebūtu laiks Ameriku dēvēt par Lielameriku?”

„Jā, atšķirībā no Mazbritānijas!”

APZINĪGAIS.

„Zīglāk dodiet vienu glābšanas rīkli, cilvēks slikt!”
„Nevaru! Tie man jānogādā sliēcju glābšanas stacija!”

ILUSTRĒTS NEDELĀS ŽURNĀLS „LAIKMETS” izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Žurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds atrodas Rīgā, Rich. Wagnera (Dzirnavu) ielā 57. Talruņi: izdevējs 22588, atbildīgais redaktors 34654, redaktors 34692, redakcija 34696, apgāds 22614. Numurs maksā 30 Rpf. Nākošais numurs iznāks 27. augustā.